

OSNUTEK SMERNIC ZA JAVNO
NAROČANJE ARHITEKTURNIH IN
INŽENIRSKIH STORITEV (SJNAIS)

Komentar Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije k osnutku besedila

Smernice za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev, Izdaja 1.0, junij 2016 – to je še danes aktualna izdaja – so bile izdane pred sprejetjem trojčka prostorsko gradbene zakonodaje novembra 2017. Struktura trenutne verzije dokumenta, ki je v uporabi 6 let, torej ne zajema ureditve nove zakonodaje. Smernice za javno naročanje gradenj so bile v prvi izdaji objavljene decembra 2017, že v letu 2018 pa je MJU pristopilo tudi k prenovi Smernic za javno naročanje gradenj, zlasti na podlagi zaznanih potreb dotakratne prakse in tudi iz vidika sprememb gradne zakonodaje. Osnutek smernic za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev (Osnutek SJNAIS), ki je predmet tega pregleda, bi torej moral biti skladen z uveljavljeno zakonodajo iz leta 2017, kot tudi danes veljavno novelo gradbene in prostorske zakonodaje iz leta 2021. Iz tega razloga v osnutku SJNAIS pogrešamo drugačno strukturo vsebine dokumenta.

Smernice bi morale jasno pojasniti javnim naročnikom določene pojme in ureditve, seveda skladno z zakonodajo, ne pa uveljavljati novih pojmov (teh se pojavi v dokumentu veliko), še posebej pa ne uvajati novih tolmačenj, ki poleg vsega niso usklajene z vsemi strokami.

V komentarju ZAPS skladno s tem podajamo komentar in pripombe na osnutek SJNAIS.

NAPAČNO OŠTEVILČENJE OSNUTKA SJNAIS

Aktualna verzija Smernic za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev iz junija 2016 je Verzija 1.0. Domnevamo, da je prišlo pri Osnutku SJNAIS do napake pri številčenju verzije, saj bi morala biti nova oznaka Verzija 1.1. in ne 1.2. Ko smo primerjali Smernice za javna naročila gradenj - prva izdaja je bila objavljena decembra 2017 kot Verzija 1.0, v letu 2018 prenovljena pa kot Verzija 1.1. Iz tega razloga bi moral biti tudi Osnutek SJNAIS številčen kot Verzija 1.1. Po letu 2016 namreč prenove SJNAIS ni bilo. Da je temu res tako, potrjuje navedba na strani 1, kot »Izdaja 1.1.«

KAZALO

Glede na vsebino prve izdaje SJNAIS, ki je bila pripravljena pred sprejetjem zakonodaje (omenjeno v začetku komentarja), vsebina predloženega osnutka SJNAIS povzema stare vsebine in uvaja nove pojme, ki jih iz veljavne zakonodaje ne poznamo. Mnenja smo, da je potrebno vsebino SJNAIS urediti na novo, predvsem z vidika večje preglednosti tako vsebin, ki so zakonsko obligatorne, kot vsebin, ki so priporočljive, zakonsko pa za področje javnega naročanja niso obvezne. Tako pa je prvotna zasnova osnovne verzije SJNAIS samo dopolnjena, kar pa ni ustrezno. Za postavitev novega kazala in nove vsebine je potrebno določiti temeljna izhodišča in dejansko ločiti usmeritve na tiste, ki so obvezne za javne naročnike in tiste, ki jih ti niso dolžni upoštevati, so se opa v dobri praksi izkazali za preizkušene in učinkovite.

1 UVOD

Pričakovali bi, da bo UVODU osnutka SJNAIS, podobno kot pri Smernicah za javno naročanje gradenj, na kratko predstavil bodočim uporabnikom, čemu so SJNAIS sploh namenjene. Tako pa osnutek SJNAIS že v uvodu pomeša več vsebin. Povzame, po našem mnenju nedosledno in mestoma tudi nepravilno, vsebine arhitekturno inženirskih storitev, pri čemer pa o tem, kaj arhitekturno inženirske storitve sploh so, ni moč izvedeti.

Predlagamo, da se popolno prenavo uvoda, ki pojasni bistvena izhodišča in namen SJNAIS.

Na mestu uvoda lahko na tej točki predlagamo spremenjen tekst:

1. Uvod

Za zagotovitev konkurence in enakopravne obravnave ponudnikov ter učinkovito izvajanje javnih naročil arhitekturno inženirskih storitev te smernice podajajo predloge za pravilno uporabo posameznih institutov javnega naročanja s priporočili in opozorili.

Smernice temeljijo na izhodiščih, ki jih določa Zakon o javnem naročanju (v nadaljnjem besedilu: ZJN-3), so orodje, ki ga njihovi pripravljavci priporočajo naročnikom za uporabo, ter dajejo primerna in z ZJN-3 usklajena napotila, usmeritve in predloge, kako naj postopki javnega naročila za naročanje arhitekturno inženirskih storitev praviloma potekajo.

Smernice so orodje, ki dajejo primerne ter z ZJN-3 usklajene usmeritve, ki jih naročniki uporabijo v postopku javnega naročila za izbiro izvajalca arhitekturnih in inženirskih storitev. Smernice priporočajo vsakokratno prilagajanje posameznemu predmetu javnega naročila s pomočjo izbire postopkov, pogojev in meril, ki so najbolj ustrezni posameznemu primeru ter razmeram na trgu ter omogočajo konkurenčno oddajo ponudb velikim, srednje velikim in majhnim ponudnikom arhitekturno inženirskih storitev.

Takoj za uvodom:

2. VODENJE INVESTICIJSKIH PROJEKTOV

ter:

2.1. PRAVNE PODLAGE, KI UREJAJO IZVAJANJE INVESTICIJSKIH PROJEKTOV

Smernice vendarle govorijo o izvajanju Arhitekturno inženirski storitev, kar so seveda lahko tudi izvajanje investicijskih projektov, slednje pa seveda izvajajo tudi druge stroke (pravne, ekonomija in tudi druge tehnične in ostale)

Na tem mestu pravzaprav pogrešamo **Opredelitev vsebine arhitekturno inženirskih storitev**

Osnutek SJNAIS sploh ne opredeli pomena in zakonskih podlag arhitekturno inženirskih storitev, čemur so Smernice pravzaprav namenjene. Po uvodu, kjer na kratko povzame vsebine, pri čemer pa so po našem mnenju povzete nedosledno, preskoči na poglavje vodenje investicijskih projektov. Strinjamo se, da je vodenje investicijskih projektov pomemben del v ciklu vsake investicije, vendarle pa je to segment, ki je lahko ali pa tudi ni del arhitekturno inženirskih storitev. Že v preteklosti so opažena prizadevanja določenih strok, da bi segment storitev izdelave investicijske dokumentacije in izvajanja investicije regulirali in ga umestili v domeno izključno določenih strok. Izvajanje investicijskih projektov, zlasti v primerih javnega naročanja sem sodi tudi priprava investicijske dokumentacije, kakor tudi vodenje investicij projektov tako je glede na vrsto investicije zelo raznovrstno. Menimo, da je nestrokovno, da bi tovrstne storitve umeščali zgolj med arhitekturno inženirske storitve, saj to dobro ali celo bolje znajo izvajati tudi druge stroke, ki nimajo arhitekturne ali inženirske izobrazbe. Iz tega razloga pravzaprav ne razumemo, zakaj je vodenje investicijskih projektov v sklopu te ga Osnutka SJNAIS postavljeno tako v ospredje in ali ne bi veljalo za ta sklop sprejeti posebnih Smernic ali jih umestiti v drugi zadnji del ter opozoriti, da t o niso nujno samo arhitekturno inženirske storitve. Ne moremo se otresti vtisa, da se na mestu skuša uvesti dodatna regulacija določenih strok.

Na področju izdelave investicijske dokumentacije, kakor tudi vodenja projektov, sodelujejo tudi na področju javnih naročil številne druge stroke, zelo pogosto so to strokovnjaki s področja ekonomije in tudi prava. Slednji ne opravljajo arhitekturno inženirskih storitev in kot taki torej tudi ne bi mogli ponujati teh storitev skladno z SJNAIS? V zadnji spremembi Gradbenega zakona (GZ-1) je v 13. točki (naloge investitorja) v 6. točki navedba, da investitor: » v skladu z načeli projektnega vodenja lahko imenuje pravno ali fizično osebo za koordinacijo in realizacijo investicije (v nadaljnjem besedilu: vodja investicije)«. Zakon torej daje možnost za imenovanje vodje investicije, vendar je to lahko katerakoli pravna ali fizična oseba, za katero pa ni potrebno izpolnjevati pogojev zakona o arhitekturni in inženirski dejavnosti. Ta dejavnost torej ne sodi izključno v domeno arhitekturno inženirskih storitev.

Ta možnost je nastala na pobudo IZS, ki si že stalno prizadeva, da bi se investicijske storitve na področju graditve regulirale. Mnenje ZAPS pa je, da s pooblastilo za pooblaščenega strokovnjaka ne dobimo teh znanj in da nekateri od teh zlasti tekom prakse in dodatnih izobraževanje dobijo te kompetence, večina pooblaščenih strokovnjakov pa tega ne obvlada nikoli.

Namesto, da se osnutek SJNAIS v začetku ukvarja z investicijskim vodenjem, predlagamo, da točka 2 raje opredeli pravne podlage za Arhitekturno inženirske storitve, čemur so smernice prvenstveno namenjene ter obenem navede, kaj te storitve pravzaprav obsegajo. Predlagamo, da se priprava investicijske dokumentacije in vodenje investicijskih projektov izvzame iz tega poglavja, se opredeli ločeno na koncu z opredelitvijo, da je to tudi lahko del arhitekturno inženirskih storitev, ni pa to nujno, saj to lahko opravljajo tudi druge stroke, kar iz prakse dejansko tudi izhaja. Tukaj bi veljalo predlagatelja vprašati, ali je pridobil v teh 6 letih kakšne anketne podatke o tem, koga pri izdelavo investicijske dokumentacije in vodenju investicij projektov javni naročniki pravzaprav angažirajo.

Predlagamo, da se tekst, ki nekje uvodoma opredeli kaj Arhitekturno inženirske storitve pravzaprav so, glasi na način:

2. Arhitekturno inženirske storitve

Arhitekturno inženirske storitve se opravljajo v okviru arhitekturno inženirskih dejavnosti, ki jih določa Zakon o arhitekturni in inženirski dejavnosti (Uradni list RS, št. [61/17](#) in [133/22](#) – odl. US). Zakon določa pogoje za opravljanje poklicnih nalog in zaščito nazivov pooblaščenih arhitekt, pooblaščen inženir, pooblaščen krajinski arhitekt in pooblaščen prostorski načrtovalec. Vsi navedeni morajo svoje poklicne naloge opravljati v okviru poklicnih nalog gospodarskega subjekta, lahko kot samostojni podjetnik posameznik in druga pravna in fizična oseba, ki je vpisana v Poslovni register Slovenije.

Gospodarski subjekt mora biti ustrezno registriran, biti zavarovan pred odgovornostjo za škodo, ne sme biti v stečajnem postopku in mora zagotoviti pooblaščenega pooblaščenega arhitekta oziroma pooblaščenega inženirja.

Gospodarski subjekti morajo pri opravljanju arhitekturne in inženirske dejavnosti ravnati v skladu z dobrimi poslovnimi običaji, ki so določeni s kodeksom dobrih poslovnih običajev, ki ga sprejme zbornica.

Gospodarski subjekt, ki ima pravico do uporabe zaščitene naziva:

- *arhitekturni biro,*
- *krajinsko-arhitekturni biro,*
- *inženirski biro,*
- *geodetski biro,*

lahko opravlja le storitve s področja poklicnih nalog pooblaščenih arhitektov in inženirjev. Zaščiten naziv lahko uporablja tudi samostojni podjetnik posameznik in posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, če je sam pooblaščen arhitekt oz. inženir.

Arhitekturne in inženirske storitve obsegajo zlasti :

- *geodetske storitve kot so meritve, opazovanja, geodetska izmera, kartiranje, zajema in obdelava topografskih podatkov idr.,*
- *prostorsko načrtovanje oz. umeščanje objektov v prostor*
- *projektiranje in s tem povezano tehnično svetovanje, tudi projektantsko spremljanje gradnje in sodelovanje med gradnjo,*
- *izdelavo vseh vrst strokovnih podlag, kot so analize, elaborati, študije ipd., ki so podlaga za izdelavo projektne dokumentacije*
- *neodvisen strokovni pregled projektne dokumentacije (revizije, recenzije ipd.) in izdelavo strokovnih mnenj*

- *strokovni nadzor nad gradnjo objekta*
- *storitve zagotavljanja in kontrole kakovosti v laboratoriju in na terenu na področju graditve*
- *storitve v skladu s predpisi, ki urejajo evidentiranje nepremičnin,*

lahko pa tudi:

- *sodelovanje pri upravnih postopkih pridobitve gradbenega in uporabnega dovoljenja ter spuščanju objekta v obratovanje.*
- *strokovno pomoč pri predinvesticijskih aktivnostih in izdelavo investicijske dokumentacije,*
- *svetovalni inženiring na strani investitorja v vseh fazah vodenja investicije,*

Predlagani tekst lahko utemeljimo: nabor AIS v predloženem osnutku SJNAIS je enak naboru iz trenutno aktualne verzije smernice. V tej pa določene storitve niso zakonsko omejene samo na poklicne naloge pooblaščenih arhitektov in inženirjev. To smo uvodoma že pojasnili zlasti za področje investicijskega vodenja in priprave investicijske dokumentacije. Tudi sodelovanje pri postopkih pridobivanja gradbenih in uporabnih dovoljenj se ne opravlja zgolj kot arhitekturno inženirske storitve, to lahko opravljajo tudi druge stroke. Iz tega razloga naj se tovrstne storitve navajajo v SJNAIS v ločenem sklopu, predlagamo v drugem delu, pri čemer naj bo za uporabnika smernic jasno razvidno, da tovrstne storitve ne pomenijo izrecno arhitekturno inženirskih storitev. Zgoraj predlagani nabor obsega AIS je nanizan logično po zaporedju, kakor si AIS praviloma v praksi pri izvajanju projektov od samega začetka sledijo. Kot osnova za začetek se praviloma izvajajo najprej geodetske storitve, ki podajo stanje v prostoru in osnovo za prostorsko umeščanje objektov v sam prostor. Temu sledi projektiranje in vsi s tem povezani postopki. Kot podlaga za strokovno projektiranje se izvaja priprava vseh vrst strokovnih podlag, ki so odvisne od vrste in značilnosti projektiranega objekta, vrste posega in lokacije, kamor se ta umešča. Projektno dokumentacijo je vedno mogoče strokovno pregledati, torej revidirati in recenzirati, kar pa zakonsko ni obligatorno in je v domeni odločitve samega naročnika. Po oddaji naročila izvedbe gradnje se izvaja tudi strokovni nadzor nad gradnjo, ki je dovolj podrobno opredeljen v gradbenem zakonu (GZ-). Sledi kontrola kakovosti v laboratoriju in na terenu, pri čemer je potrebno dodati, da gre to izključno pri graditvi. Sledi še področje storitev v skladu s predpisi, ki urejajo evidentiranje nepremičnin. Tukaj poudarjamo, da pri evidentiranju skladno z Zakonom o katastru nepremičnin, ne gre samo za geodetske storitve, saj določeni del, ki se tiče evidentiranja stavb lahko izvajajo tudi projektanti.

Pravne podlage, ki urejajo izvajanje arhitekturno inženirskih storitev

Ne strinjamo se, da se 2. točka v SJNAIS v imenu AIS vodi v dokumentu kot »Vodenje investicijskih projektov«. Uvodoma smo pojasnili, da je to področje sicer v postopku priprave graditve, pa tudi med samo gradnjo zelo pomembno, vendar to področje ni omejeno samo na AIS.

Predlagamo, da se v točki 3 opredelijo temeljne pravne podlage, ki urejajo izvajanje AIS, čemur so smernice tudi namenjene. Ker se zakonodaja stalno spreminja, ni smiselno navajati podrobno posamičnih zakonov, saj s spremembo zakonodaje take navedbe postanejo nerelevantne. Zakon o arhitekturni in inženirski dejavnosti, ki velja od 1.6.2018 naprej, je predviden za novelacijo in bo predvidoma kmalu odprt za nujne spremembe. V GZ-1 ustrezno navaja » skladno z zakonom, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost«, kar pomeni, da taka ureditev velja tudi za vse bodoče spremembe sicer Zakona o arhitekturni in inženirski dejavnosti. Enako velja s področja prostorske in gradbene zakonodaje, ki sta s svojimi podzakonskimi predpisi krovni za to področje. Seveda ustrezno veljajo tudi ostali predpisi, vendar se nam ne zdi nujno, da se vsi posebej navajajo. Za določene zakone in predpise iz osnutka SJNAIS pa menimo, da nimajo nujno pomembne zveze z AIS. Jasno je, da morajo tako investitorji kot izvajalci AIS upoštevati vso veljavno zakonodajo v RS odvisno od vrste AIS.

Predlagamo, da se **Pravne podlage, ki urejajo izvajanje arhitekturno inženirskih storitev** glasijo:

Arhitekturno inženirske storitve temeljijo na širokem naboru zakonov in ostalih predpisov, pri čemer je potrebno primeroma izpostaviti zlasti zakonodajo, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost, prostorsko ter gradbeno zakonodajo ter vse s tem povezane podzakonske akte in ostale zakone in predpise.

V sklopu naročanja in izvajanja AIS se upošteva tudi temeljna zakonodaja s področja vodenja upravnih postopkov, javnega naročanja, urejanja pogodbenih in obligacijskih razmerij, stvarno pravne ureditve, ureditve gospodarskih družb. Kadar je to zahtevano se lahko uporabljajo tudi splošna mednarodna določila FIDIC in/ali Posebne gradbene uzance kot primere dobre obligacijske prakse (podrejene obligacijskemu zakoniku).

Če gre pri izvedbi arhitekturno inženirskih storitev tudi za pripravo investicijske dokumentacije, se upoštevajo predpisi s področja enotnih metodologij za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije tako na področju javnih financ, kot državnih cest, obrambnem področju ter področju javne železniške infrastrukture.

Poleg zgoraj navedenih predpisov vsi udeleženci pri graditvi upoštevajo tudi podzakonske in vse druge pravne akte, ki so relevantni za izvajanje arhitekturno inženirskih storitev.

Izvajalci arhitekturnih in inženirskih storitev so v okviru svojih pooblastil dolžni upoštevati celoten nabor drugih predpisov, obveznih smernic in standardov, ki so povezani z izvajanjem njihovih storitev in ki lahko presegajo namen in vsebino te smernice, kot tudi akte in pravila stroke svoje poklicne zbornice.

Predlagani način zapisa pomeni za dokument »varnost« pred številnimi spremembami zakonodaje.

2.2. VLOGA NAROČNIKA KOT INVESTITORJA

Vloga investitorja kot naročnika je v vsej vrstah naročanja arhitekturno inženirskih storitev zelo pomembna. Predlagamo, da se točki, ki obravnava vlogo investitorja kot naročnika, opredeli izključno pristojnosti v zvezi z naročnikom. V osnutku SJNAIS se v tem poglavju navajajo tudi vsebine, ki se nanašajo na projektanta, nadzornika, vodenje projektiranja in druge pojme. Vsi navedeni se potem v naslednjih poglavjih ločeno ponavljajo.

Investitor je skladno z gradbeno zakonodajo prvi od udeležencev pri graditvi. Kot naročnik je tudi eden od najpomembnejših, saj se investicijski projekt udejanja glede na njegovo naročilo, zahtevo, željo, ostali udeleženci (projektant, nadzornik in izvajalec) pa morajo poskrbeti, da je tak projekt skladen tudi z javnim interesom in ostalimi zakonskimi obligacijami. Investitorjeve odločitve zelo vplivajo na uspešnost izpeljave celotne investicije. Je pa nujno in zelo pomembno, da SJNAIS ne določa zahtev po svoje oz. ne tolmači določenih ureditev mimo zakona. Predlagamo, da se vloga investitorja tudi v smernicah dosledno določi skladno z veljavno gradbeno in drugo zakonodajo.

Poraja se nam upravičeno vprašanje, na kakšni podlagi SJNAIS priporočajo, da naj investitor za vodenje investicije izbere posameznika, ki izpolnjuje pogoje za pooblaščenega arhitekta, pooblaščenega inženirja ali celo nadzornega inženirja v skladu z zakonodajo, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost. Menimo, da zgolj pooblastilo za PA, PI, ter še posebej za nadzorne inženirje, niti najmanj ne zagotavlja kompetenc za vodenje investicije. To ne pomeni, da kdo od teh pooblaščenih strokovnjakov teh kompetence nima, ni pa prav, da osnutek SJNAIS za te storitve pri javnih naročnikih preferira določene stroke.

Naloge investitorja so jasno določene v 13.členu GZ-1. Iz zakonsko navedenih obveznosti lahko za naročnika izpeljemo predlog vsebine za vlogo naročnika kot investitorja. Predlagani zapis s strani ZAPS poda jasno usmeritev naročniku kot investitorju, kaj je pravzaprav pri naročanju AIS njegova naloga.

2.2. Vloga naročnika kot investitorja

Investitor je skladno z gradbeno zakonodajo eden od udeležencev pri graditvi, v skladu s predpisi o javnem naročanju pa je naročnik (v nadaljnjem besedilu: investitor ali naročnik). Investitor investicijo izvaja samostojno ali skupaj z drugimi javnimi ali zasebnimi pravnimi in/ali fizičnimi osebami.

Investitor mora v sklopu priprave na gradnjo pridobiti vsa predpisana dovoljenja, poskrbeti za vse potrebne zahteve, naročila in prijave ter dokumentacijo. Prav tako mora poskrbeti za projektanta in nadzornika in v primeru, če se za dela s področja projektiranja / nadzora sklene pogodba z več pogodbeniki, tudi določiti vodilnega pogodbenika. Investitor v času gradnje zagotovi reden dostop in spremljanje gradnje ter sodelovanje projektanta, ki je izdelal projektno dokumentacijo za izvedbo gradnje, in projektanta, ki izdelava projektno dokumentacijo izvedenih del ter po zaključeni gradnji poskrbi za evidentiranje objekta. Investitor lahko v skladu z načeli projektnega vodenja imenuje pravno ali fizično osebo za koordinacijo in realizacijo investicije.

Če investitor sam ne zmore ali ni usposobljen izvajati vseh ali dela investitorskih aktivnosti, v ta namen in v skladu z zakonodajo, ki ureja javno naročanje, najame neodvisen kompetenten arhitekturni in/ali inženirski gospodarski subjekt, ki izpolnjuje pogoje za pooblaščen strokovnjake skladno z zakonom, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost. Najeti gospodarski subjekt(i) ali posameznik(i) v okviru predmetne investicije izvajajo storitve za naročnika.

Investitor mora skladno z gradbeno zakonodajo skleniti pisne pogodbe z gospodarskimi subjekti, ki zanj nastopajo kot projektant in nadzornik. Če investitor sklene več pogodb za projektiranje oziroma nadzor, mora določiti vodilnega projektanta/nadzornika in medsebojne obveznosti med pogodbeniki opredeliti v vseh pogodbah. V primeru, da se investitor odloči za neodvisen strokovni pregled projektne dokumentacije, tega pa izvaja več pogodbenikov, se priporoča, da investitor določi vodilnega pogodbenika.

S pogodbo za projektiranje mora investitor zagotoviti ne le izdelavo projektne dokumentacije temveč tudi projektantsko spremljanje gradnje ter sodelovanje projektanta, ki je izdelal projektno dokumentacijo za izvedbo gradnje, in projektanta, ki izdelava projektno dokumentacijo izvedenih del, pri gradnji.

2.3. INVESTICIJSKA DOKUMENTACIJA

To poglavje pravzaprav ne spada pod to točko; kot že omenjeno v tem komentarju, predlagamo, naj se poglavje izdelave investicijske dokumentacije in vodenja investicijskih projektov obravnava ločeno v svojem delu z navedbo, da to niso izključno arhitekturno inženirske storitve.

2.4. UDELEŽENCI PRI GRADITVI OBJEKTOV – POIMENOVANJA POSAMEZNIH UDELEŽENIH STROKOVNJAKOV

Predlog ZAPS je, da se v točki 2.4. obravnava

Vloga projektanta ter nadzornika kot ponudnika arhitekturno inženirskih storitev

Naloge projektanta kot nadzornika določa gradbeni zakon. Predlagamo, da se za vsakega – torej tako za projektanta kot nadzornika določi vloge ter jih v smernicah na kratko predstavi, da bo javni naročnik lažje razumel strukturo in obveznosti njunih storitev.

Potrebno je dogovoriti / uskladiti na kakšen način bodo v SJNAIS zapisane zahteve glede vodje projektiranja in vodje nadzora. Osnutek SJNAIS pri določitvi vodje projektiranja povzema določbe iz GZ-1. Te določbe so bile z razglasitvijo Zakona za zmanjšanje neenakosti in škodljivih posegov politike ter zagotavljanje spoštovanja pravne države Ur.I.RS [105/22](#) – ZZNŠPP) ravno na tem delu spremenjene in so določbe GZ-1 razveljavile. Tako veljajo za vodjo projektiranja določbe iz predhodnega gradbenega zakona – GZ.

Strinjamo se, da v razpisni dokumentaciji lahko investitor določi pogoje za izbor projektanta ali nadzornika, je pa potrebno doreči način, kako se ti pogoji določijo glede na velikost in vrsto investicijskega projekta.

V osnutku SJNAIS je navedeno, da mora projektant » V primeru zamenjave vodje projektiranja/nadzora/izdelovalca osnovnega načrta oz. prikaza pred imenovanjem nove osebe projektant/nadzornik dotedanjo osebo razrešiti. Navedena zahteva v zakonodaji ni nikjer določena, zato vprašanje, zakaj je to na tako kompleksen način navedeno v osnutku SJNAIS. V osnutku SJNAIS so uvedene popolnoma novi pojmi:

- izdelovalec osnovnega načrta oz. prikaza
- vodja načrta
- vodje posameznih načrtov
- pomočnik pooblaščenih oseb
- pomočnik vodje načrta
- pomočnik nadzornika del
- strokovni del nadzora nad arhitekturnimi deli, kamor sodijo obrtniška dela, izgled in oblikovanje
- nadzornik del

Uvajanje novih pojmov brez zakonite podlage ustvarjajo podlage za nove regulacij, nova tolmačenja in niso primerne, niti dopustne.

Novi terminološki pojmi se pojavljajo v poglavjih 2.4.1. Projektant, 2.4.3. Pomočniki pooblaščenih oseb, priznavanje in vrednotenje njihovih referenc.

Naš predlog glede širitve referenc je, da se reference tekom strokovne izvedbe storitve podelijo tako projektantu kot gospodarskemu subjektu, kot strokovnemu kadru, za posamezne strokovne naloge, ki jih za tega projektanta pooblaščen strokovnjak-i opravljajo. Vsak od njih obdrži celo referenco, saj je delitev referenc na dele zelo vprašljiva. Ureditve referenc je potrebno urediti na način, da bo te možno pridobiti na ustrežnejši način. V vsakem primeru pa je potrebno upoštevati, da je zadnjih nekaj letih prišlo do bistvene spremembe na trgu dela in da pomanjkanje strokovnega kadra, prispeva k njegovi fluktuaciji. V vsakem primeru bo nove razmere na trgu dela potrebno upoštevati pri priznavanju referenc.

1.4.1. NADZORNIK

Osnutek SJNAIS na novo brez uskladitve z ZAPS opredeli kompetence strokovnega dela nadzora naših članov, zlasti pooblaščenih arhitektov za dela s področja arhitekture. Pooblaščen arhitekti imajo polna pooblastila za izvajanje nadzora na področju gradnje stavb in grajenega prostora. Ta strokovni nadzor ne obsega zgolj gradbenega nadzora za obrtniška dela, izgled in oblikovanje, kot SJNAIS navaja v tem poglavju. Pooblaščen arhitekti imajo pravzaprav popolnoma enake kompetence pri izvajanju nadzora ali pri prevzemanju funkcije vodje nadzora pri gradnji stavb in grajenega prostora, kot tudi pooblaščen inženirji s področja gradbeništva. Ker je slednjih na trgu več, zlasti, ker naloge nadzornika opravljajo tudi nadzorni inženirji, pogosto ti v celoti opravljajo gradbeni nadzor nad gradnjo stavb za vsa gradbena in obrtniška dela. Kako je v Osnutek SJNAIS prišel termin strokovnega nadzora nad arhitekturnimi deli, kamor naj bi sodila obrtniška dela, izgled in oblikovanje, in kar naj bi bilo v domeni pooblaščenih arhitektov ni znano in je nedopustno.

V nadaljevanju se v tem poglavju pojavi nov terminološki izraz oz. poimenovanje enega od udeležencev in sicer: nadzornik del, ki naj bi vodil posamezna dela. Kot že zgoraj omenjeno se z novimi poimenovanju, ki nimajo zakonske podlage, ne strinjamo.

2.4.3. POMOČNIKI POOBLAŠČENIH OSEB, PRIZNAVANJE IN VREDNOTENJE NJIHOVIH REFERENC

Ne drži, da gradbeni zakon določa samo mestoma, da je razvijanje ideje o objektu do zaključka gradnje izrazito ekipno delo. V 39.členu GZ-1, ki obravnava projektno in drugo dokumentacijo je v 6. odstavku jasno navedeno, da projektant:

V izdelavo projektne dokumentacije vključi tiste pooblaščenih arhitekto, pooblaščenih krajinske arhitekto in pooblaščenih inženirje s področja gradbeništva, elektrotehnike, strojništva, tehnologije, požarne varnosti, geotehnologije in rudarstva, geodezije ali prometnega inženirstva ter strokovnjake z drugih strokovnih področij, katerih strokovne rešitve so glede na namen in zahtevnost objekta ter namen izdelave projektne dokumentacije potrebne. Tak zapis pomeni široko paleto vseh potrebnih strokovnjakov za izdelavo strokovna izdelane projektne dokumentacije, kar je del arhitekturno inženirskih storitev. Enako med svojimi nalogami zagotavljata projektant in nadzornik, saj imata vsaj v prvem odstavku navedeno, da če ne razpolagata za izdelavo projektne dokumentacije s svojimi pooblaščenimi strokovnjaki ustreznih strok s primernim strokovnim znanjem in izkušnjami, ki opravljajo poklicne naloge v skladu z zakonom, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost, morata skleniti pogodbo z drugim projektantom / nadzornikom, ki ima takšne pooblaščenih strokovnjake. Ti posamezniki odgovarjajo za strokovne rešitve, ki so sestavni del projektne dokumentacije.

Interdisciplinarno sodelovanje je torej pri izvedbi arhitekturno inženirskih storitev, kot opredeljeno v gradbeni zakonodaji, zagotovljeno ustrezno. Ponovno opozarjamo, da ni prav nobene potrebe, da smernice ponovno uvajajo nove pojme kot so pomočniki pooblaščenih oseb, pomočnik vodje načrta, pomočnik nadzornika del ipd. Nove funkcije so zlasti sporne iz vidika, ker iz tega ne izhaja, kdo v takem primeru prevzema odgovornost. Strinjamo se, tudi podpiramo, da se v arhitekturno inženirski ekipi vzgajajo in kalijo mladi kadri. Enako je logično in pričakovano, da ti mladi kadri sčasoma na podlagi sodelovanja pri različnih nivojih arhitekturnih in inženirskih storitev pridobijo kompetence in reference. Ni pa to razlog, da so reference vezane zgolj na fizične osebe, prav je da ostanejo projektantu kot poslovnemu subjektu in da jih lahko ta v novih nalogah delegira naprej na mlade kadre, če morebiti prejšnjega pooblaščenega strokovnjaka z enako reference pri tem poslovnem subjektu ni več.

2.5. PRIPOROČILA ZA NAROČILO NEODVISNEGA STROKOVNEGA PREGLEDA PROJEKTNE DOKUMENTACIJE PZI

Komentar se nanaša zlasti na pregled iz priloge P1: »Priporočila za naročilo strokovnega pregleda projektne dokumentacije PZI«

1. ponovno prosim preverite, zakaj se verzija imenuje 1.2., po naših podatkih gre pri Osnutku SJNAIS za verzijo 1.1
2. P1 obravnava samo neodvisni pregled faze projektne dokumentacije PZI, torej projekta za izvedbo. Arhitekturno inženirske storitve opravljajo tudi pooblaščenih prostorski načrtovalci, iz nabora vsebine AIS izhaja, da gre tudi za strokovne prostorsko načrtovanje oz. umeščanje objektov v prostor. Javno naročanje strokovnih nalog s področja prostorskega načrtovanja je pogosto. Menimo, da bi Osnutek SJNAIS moral obravnavati tudi neodvisni strokovni pregled dokumentacije s področja prostorskega načrtovanja.
3. V uvodu vsebine priloge P1 poleg področja prostorskega načrtovanja pogrešamo pod razdelkom a) ločeno navedbo področja stavb, in ločeno področje gradbeno inženirskih objektov, področje cest je že posebej obravnavano.
4. Določila kdo je lahko revident / recenzent / vodja revizije/recenzije,

ter pogoji zanje, niso usklajeni z ZAPS. V tem smislu je potrebno utemeljiti, zakaj se zahteva ravno 7 let izkušenj in ali ne bi bilo modro razmisliti tudi glede zahtevanih izkušenj tudi v odvisnosti na zahtevnost objekta (zahteven, manj zahteven objekt). Ne moremo se strinjati s ponovno delitvijo

storitev oz. nazivom »revident / recenzent dela projektne dokumentacije«, ker ne razumemo kaj pomeni »del projektne dokumentacije«.

5. Zanima nas utemeljitev, zakaj se »Naloge revidenta/recenzenta in projektanta medsebojno izključujejo« ter zakaj lahko »Posamezna pravna oseba pri istem projektu opravlja le eno izmed nalog.«.

Po našem mnenju ti dve nalogi nista izključujoči. Prav tako se naloge recenzije ali revizije pri kompleksnih nalogah opravljajo s strani interdisciplinarnega tima, torej nabora pooblaščenih, lahko tudi drugih strokovnjakov, zato tovrstno izključevanje ni logično, niti ni smiselno.

6. Ne strinjamo se s ponovno uvedbo pojma »preglednik«, ki nadomešča pojem recenzent/revident. Vnašanje novih pojmov, brez utemeljene zakonske ali druge podlage ni ustrezno.
7. V prilogi P1 je navedeno, da je »Preglednik iz vidika obligacije truda soodgovoren s projektantom za dokumentacijo ali tiste njene dele, ki so bili predmet strokovnega pregleda.«, kar po našem ne drži, saj v Obligacijskem zakoniku taka ureditev ni predvidena.
8. Veliko je govora o deljenju soodgovornosti med projektantom in »preglednikom«, pravno pa je odškodninsko zavarovan za tak primer izključno npr. projektant.
9. P1 še vedno pri naboru vsebin projektne dokumentacije obravnava sedanji ustroj projektne dokumentacije faza PZI: naveden je še vedno Vodilni načrt, ki ga gradbeni zakon iz 2021 ukinja. Novi podzakonski akt, ki bo podrobno določil vsebine projektne dokumentacije, je tik pred izdajo, glede na predhodne osnutke pa je že sedaj jasno, da vodilnega načrta ni več. Iz tega razloga navedba v P1, stran 6 – Načrti ni ustrezna.

Menimo, da je potrebno prilogo P1 preveriti v celoti, predvsem v točkah, ki jih navajamo zgoraj. Opredeliti je potrebno neodvisen pregled izvajanja nadzora ter področje nadzora izvedenih prostorskih načrtov.

Dokument je potrebno zastaviti na novo in ga uskladiti z ZAPS in ostalimi deležniki.

2.6. PROJEKTANTSKO SPREMLJANJE GRADNJE IN SODELOVANJE MED GRADNJO

in

2.7. POGODBENA DOLOČILA IN PLAČILO VKLJUČENOSTI PROJEKTANTA

Obe poglavji obravnavata zlasti sodelovanje projektanta PID med gradnjo. V ZAPS se strinjamo, da je smiselno, da je to področje urejeno, obenem pa se vprašujemo, ali so v Osnutku SJNAIS res vse obrazložitve tega področja in usmeritve skladne z gradbenim zakonom. Za ta del je potrebno ponovno preveriti skladnost z veljavno zakonodajo ter predloge medsebojno uskladiti, tudi z ZAPS.

2.6.3. VSEBINA IN OBSEG SODELOVANJA

Navedene vsebine bomo v nadaljnjem usklajevanju z našimi člani preveril in podali naše usmeritve. V sklopu vsebin je potrebno jasno in natančno navesti zakonsko določene minimalne vsebine in priporočljive vsebine arhitekturno inženirskih storitev.

Skladno z razgovori z nekaj javnimi naročniki (zlasti občinami), bi javnim naročnikom v SJNAIS zelo koristilo, da bi imeli na razpolago točno opredeljene vsebine, ki bi točno in natančno določale obseg sodelovanja. V ZAPS se strinjamo, da je to pomemben del, ki lahko izjemno pomaga javnim naročnikom pri izvedbi javnih naročil teh storitev.

3. JAVNO NAROČANJE ARHITEKTURNIH IN INŽENIRSKIH STORITEV

3.1. IZBIRA POSTOPKA ZA IZVEDBO JAVNEGA NAROČILA

in

3.2. PROJEKTNI NATEČAJ

Navedene vsebine bomo v nadaljnjem usklajevanju z našimi člani preveril in podali naše usmeritve. Ne razumemo, kako se lahko tako pomembno poglavje pripravi brez sodelovanja ZAPS, ki za javne naročnike pripravi in vodi veliko večino vseh javnih projektnih natečajev v državi.

4. PRIPRAVA DOKUMENTACIJE ZA ODDAJO JAVNEGA NAROČILA

Pripravo dokumentacije običajno pripravljajo javni naročniki sami, pogosto s pomočjo pri njih zaposlenih ali zunanjih pravnih strokovnjakov. Nekatere pravne pisarne so specializirane za pripravo razpisne dokumentacije. Skladno z razgovori z nekaj javnimi naročniki (zlasti občinami), bi javnim naročnikom v SJNAIS zelo koristilo, da bi imeli na razpolago že predpripravljene vzorce / predloge za izdelavo razpisne dokumentacije. V ZAPS se strinjamo, da je to pomemben del, ki lahko izjemno pomaga javnim naročnikom pri izvedbi javnih naročil teh storitev.

4.2. POGOJI ZA SODELOVANJE

4.3. MERILA ZA ODDAJO JAVNEGA NAROČILA

Za navedene vsebine, ki so zelo pomembne, bomo v nadaljnjem usklajevanju z našimi člani preveril in podali naše usmeritve.

Pogrešamo analizo dosedanjega sistema SJNAIS iz 2016. Javni naročniki imajo v 6 letih izkušnje s področja ustreznosti pogojev za sodelovanje ter pri merilih za oddajo javnih naročil, kot tudi ostalih področij smernic.

4. PRIPRAVA DOKUMENTACIJE ZA ODDAJO JAVNEGA NAROČILA

4.1. TEHNIČNE SPECIFIKACIJE OZ. PROJEKTNA NALOGA

Skladno z razgovori z nekaj javnimi naročniki (zlasti občinami), bi javnim naročnikom v SJNAIS zelo koristilo, da bi imeli na razpolago predloge, na podlagi katerih lahko hitro in strokovno izdelajo tehnične specifikacije oz. projektno nalogo. ZAPS se strinjamo, da je to pomemben del, ki lahko izjemno pomaga javnim naročnikom pri izvedbi javnih naročil teh storitev.

Pri pripravi projektne naloge naj se pri arhitekturno inženirskih storitvah, ki obravnavajo stavbe in grajeno okolje ter krajinsko arhitekturne ureditve vključi priporočilo za uporabo Standardov Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije (ST ZAPS). To je zbirka zvezkov s pravili in navodili s področja arhitekturnega in krajinsko arhitekturnega načrtovanja, namenjena ustreznemu in smiselnemu organiziranju, vodenju, vrednotenju in izvajanju procesa, katerega cilj je uresničitev investicijske namere.

Ne razumemo pa, zakaj se priporoča uporaba tipiziranih popisov za stavbe, saj je nabor arhitekturno inženirskih storitev poleg gradnje stavb obravnava še mnoge druge objekte. Menimo, da tipizirani popisi, kot so bili predloženi v javni razpravi za stavbe niso ustrezno pripravljene do take kvalitete, da bi se lahko v teh smernicah priporočali za uporabo.

4.2. POGOJI ZA SODELOVANJE

Opozarjamo, da se v tem poglavju ponovno navajajo posamezni člani določenih zakonov, kar ni smiselno, saj bodo ob spremembi zakonodaje postale SJNAIS nerelevantne.

4.5 NEDOPUSTNI PRIMERI JAVNEGA NAROČANJA

Menimo, da je v določenih primerih »Drobljenje javnega naročila« na DGD in PZI fazo dopustno.

Iz prakse izhajajo številni primeri, ko je za potrebe pridobitve nepovratnih sredstev potrebno najprej pridobiti gradbeno dovoljenje. V takem primeru se občine za zagotovitev teh sredstev poslužujejo ločenega naročanja posameznih faz projektne dokumentacije. V določenih primerih je prav tako včasih potrebno za namen razvoja ideje investicije pridobiti najprej idejno rešitev, idejni projekt ali različne idejne variantne rešitve, lahko tudi od več ponudnikov, tudi če ne gre za projektni natečaj. Na ta način se lahko šele trasira začetek investicije. Taki postopki večinoma trajajo več let. Zato se ne moremo strinjati z navedbo, da » Naročnik ne sme ločeno naročiti izdelave dokumentacije za gradbeno dovoljenje DGD in nato ločeno projektne dokumentacije za izvedbo.« Po našem mnenju iz istega razloga ne drži, da sta faza DGD in PZI vedno »dve dokumentaciji, ki sta neločljivo povezani s skupnim ciljem: izgradnja posameznega objekta.«

V nadaljevanju podajamo komentar na priložo 2 – Primeri referenc – komentarji se nanašajo samo na reference s področja stavb, za katere smo v ZAPS kompetentni.

1. ponovno prosim preverite, zakaj se verzija imenuje 1.2., po naših podatkih gre pri Osnutku SJNAIS za verzijo 1.1

Opisani so 3 primeri referenc s področja stavb:

2. PROJEKTIRANJE NA PODROČJU STANOVANJSKIH STAVB > 1000 m² BEP, B2 energijski kazalnik,

Že pol leta je v veljavi nov PURES-3, zaradi katerega energijski razred za stavbe (ki je mimogrede 25-35 kW/m²a) B2 po Pravilniku o metodologiji izdelave in izdaje energetskega izkaznic ni več skladen. V pripravi je nov Pravilnik o metodologiji izdelave in izdaje EI.

Referenca glede energijskega kazalnika ni skladna s spremembami zakonodaje!

Ne razumemo, zakaj se kot referenca upoštevajo samo novogradnje, saj je zaradi obsežnega energetskega in tudi sicer dotrajanega stavbnega fonda vedno več javnih stavb potrebnih prenove.

3. PROJEKTIRANJE NA PODROČJU POSLOVNIH IN UPRAVNIH STAVB: 1000 m² oz. 1500 m² BEP, C energijski kazalnik (35 -60 kWh/m²a) Že pol leta je v veljavi nov PURES-3, zaradi katerega energijski razred za stavbe (ki je mimogrede 25-35 kW/m²a) B2 po Pravilniku o metodologiji izdelave in izdaje energetskega izkaznic ni več skladen. V pripravi je nov Pravilnik o metodologiji izdelave in izdaje EI.

Referenca glede energijskega kazalnika ni skladna s spremembami zakonodaje! Ne razumemo, zakaj se kot referenca upoštevajo samo novogradnje, saj je zaradi obsežnega energetskega in tudi sicer dotrajanega stavbnega fonda vedno več javnih stavb potrebnih prenove.

4. PROJEKTIRANJE NA PODROČJU ZNANOSTI IN IZOBRAŽEVANJA zahtevani sta dve referenci za neto površino 1000 m² in obenem 300 m² laboratorijev. Ne razumemo, zakaj je potrebno pri stavbah s področja znanosti in izobraževanja imeti referenco laboratorijev, kot tudi, zakaj

se kot referenca upoštevajo samo novogradnje, saj je zaradi obsežnega energetskega in tudi sicer dotrajanega stavbnega fonda vedno več javnih stavb potrebnih prenove.

5. PROJEKTIRANJE NA PODROČJU ZDRAVSTVA zahtevani sta dve referenci za neto površino 1000 m² in obenem 300 m² čistih prostorov.

Ne razumemo, zakaj se kot referenca upoštevajo samo novogradnje, saj je zaradi obsežnega energetskega in tudi sicer dotrajanega stavbnega fonda vedno več javnih stavb potrebnih prenove.

6. V nadaljevanju so opredeljene reference za izvedbo nadzora, ki pa je omejen samo na avtoceste, hitrih cest, železniških prog ter glavnih regionalnih, občinskih cest ter nad gradnjo infrastrukture. Primeroma je izpadel nadzor pri stavbah in grajenem zunanjem okolju.
7. V naboru referenc manjkajo reference za javno naročanje storitev prostorskega načrtovanja.

ZAKLJUČNA UGOTOVITEV

Na podlagi pregleda ugotavljamo, da osnutek Smernic za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev ni ustrezen za uporabo.

SJNAIS je potrebno zasnovati bistveno bolj jasno in pregledno ter poskrbeti, da bo usklajen ne samo med strokami, temveč tudi z zakonodajo. Vsebine je potrebno dopolniti z vsemi storitvami, ki sodijo v sklop arhitekturno inženirskih storitev, saj javni naročniki pogosto nimajo znanja o postopkih, povezanih z dovoljevanjem in graditvijo objektov, o fazah izdelave projektne dokumentacije in tako naprej. Trenutno pripravljen osnutek smernic javnim naročnikom po našem mnenju ne bo v oporo in ne bo vodil v kvalitetno, zanesljivo in z prostorsko gradbeno zakonodajo usklajeno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev.

Pripravila:

Helena Kovač, v sodelovanju s strokovnimi službami ZAPS